

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: Deres dato: Vår ref.: 19/00304-1 Vår dato: 02.12.2019

Høringsvar - NOU 2019:9 - Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver

Innledning

Anno museum AS ønsker å sende noen kommentarer til NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø. Vårt utgangspunkt er det samfunnsoppdraget vi har gjennom å være en del av Kulturdepartementets museumsnettverk som mottar offentlige driftsmidler over departementets årlige budsjett.

Anno museum as er driftsselskap for seks museer i Hedmark; Domkirkeodden, Norsk utvandremuseum, Norsk skogmuseum, Glomdalsmuseet, Kongsvinger museum med Kvinnemuseet og Musea i Nord-Østerdalen. Museene har store samlinger av bygninger, gjenstander og privatarkiver, musikkarkiv og arkiv av foto og film.

Museene arbeider bredt med helhetlig dokumentasjon av vår regionale og nasjonale kulturhistorie. Kvinnemuseet, Skogmuseet, Norsk Utvandremuseum og Glomdalsmuseet (tater/romanifolkets historie) har et landsdekkende arbeidsfelt innen sine fagområder. Museene samler inn og bevarer historisk materiale og forsker og formidler kunnskap.

Vi er kulturarvsinstitusjoner i bred forstand der privatarkivarbeidet er en like naturlig del av virksomheten som innsamling og bevaring av annet kildemateriale som bygninger, gjenstander og foto.

Annos museer har samlet privatarkiver i ulik grad. Noen museer har arkiver av nasjonal betydning, mens andre har samlet arkiver med lokal og regional tilhørighet. Det har også vært et tett samarbeid med Statsarkivet i Hamar om innsamling av privatarkiv.

Kulturdepartementet har gjennom de årlige budsjettproposisjoner og tildelingsbrev definert museene som viktige og nødvendige aktører i arbeidet med dokumentasjon av kulturarv. Museene har et klart og tydelig samfunnsoppdrag som er et viktig supplement til andre etater og institusjoner som arbeider med samfunnsdokumentasjon.

Den nye regionreformen legger flere oppgaver ut til de nye fylkeskommunene, og vi ønsker at museene skal få en tydelig plass og rolle i de nye fylkeskommunene. På den måten kan regionreformen bidra til å styrke museenes arbeid på blant annet privatarkivfeltet. Museenes kompetanse vil bidra til å løfte arbeidet med og omfanget av bevaring av privatarkiver.

I. Innledende bestemmelser

Anno museum er et aksjeselskap som har driftsansvar for museer som eies av stiftelser, foreninger og kommuner. Anno museum drifter samlinger som andre eier. Vår organisasjon må derfor forholde seg til både aksjeloven og stiftelsesloven. Stiftelsestilsynet påser at stiftelsene oppfyller sine forpliktelser etter vedtekter og lovverk for øvrig. **Det er vesentlig at ny arkivlov og kommende museumslov sees i sammenheng.**

Anno museum AS eies dels av Hedmark fylkeskommune (fra 2020 innlandet fylkeskommune), stiftelser, foreninger og kommuner, og er omfattet av Offentlighetsloven. Lovutkastets § 2 c er ihht. offentlighetsloven og de to faktorer som avgjør dette: det offentlige eierandel eller om det offentlige har rett til å velge mer enn halvparten i generalforsamlingen, som er aksjeselskapets øverste organ. Våre aksjonærer som er eiere av arkivsamlingene er i stor grad stiftelser. I lovutkastet er det ikke drøftet hvordan en stiftelse med et ideelt siktemål skal oppfattes. Er den offentlig eller privat? Hvis stiftelsene er offentlig, vil andelene offentlige eiere overstige 50%, hvis de ikke er offentlig, vil eierandelen være mindre enn 50%. Dette påvirker lovens virkeområde for ulike rettssubjekter. Her trengs det en klargjøring av stiftelsenes status for lovtekstens virkeområde. Vi antar at lovens virkeområde gjelder museets egne dagligarkiver og ikke innsamlete privatarkiver.

Museene har brukt mye ressurser på å utvikle og samle seg om felles registreringsprogrammer for gjenstander, foto og bygninger, Primus. Privatarkiver registreres i Asta. Det er særdeles viktig at museenes registreringsverktøy fortsatt skal benyttes på egne samlinger og ikke må splittes opp for å oppfylle nye krav i f.eks. arkivloven. Det er påkrevd at ulike registreringssystemer i kulturarvfeltet tilrettelegges på samme digitale plattformer.

IV. Særlig om personopplysninger

Museene oppbevarer privatarkiv med personopplysninger. Dette er arkiver som skal behandles på en trygg måte i museene og etter de lover som gjelder. I lovforslaget foreslås det at museene kan bli gitt et behandlingsansvar for oppbevaring av slike arkiver og at dette godkjennes av Datatilsynet. Vi mener at dette ansvaret skal ligge hos Nasjonalarkivet. Nasjonalarkivet er best til å vurdere arkivbevaring i allmenhetens interesse.

V. Langtidslagring og tilgjengeliggjøring av arkiver

Museene gjør i mange tilfeller privatarkiver tilgjengelig på egne lesesaler. Dette er en del av den samfunnsforpliktelse som museene har i å gjøre sine samlinger tilgjengelige, enten dette er originaler fremvist på lesesalen eller registreringsmateriale som er tilgjengelige i databaser. I §32.3 foreslås det at ikke-digitale arkiver kan være tilgjengelige hos en «arkivinstusjon eller i et annet hensiktsmessig lokale.» Det skrives her at det eneste hinderet for slik tilgang er at «det ikke bryter med lov og andres rettigheter». Dette er en nedvurdering av verdien av et historisk materiale, etter vårt syn. Det åpnes her for at sjeldne arkivstykker flyttes ut av sikre arkivinstusjoner for at tilgangen skal bli lettere andre steder, uten at dets sårbarhet eller fare for ødeleggelse blir vurdert. Her vil vi anbefale en grundig konsekvensutredning før det endelige lovutkastet blir formulert.

På samme måte som museene tjener sin befolkning best i en desentralisert struktur, vil også arkivverket tjene sin befolkning med en regional plassering. Dette vil møte folks rett til tilgang til egne dokumenter og egen historie. Det vil være en illusjon å tro at alt arkivmateriale vil bli digitalt.

VI. Private arkiver

Å videreføre ordningen med fylkeskoordinerende ledd i privatarkivordningen synes klok, men vi mener det bør oppfordres til en koordinering av arbeidet med museene i de nye store fylkeskommunene. I mange tilfeller vil museene ha et nærmere forhold til og oversikt over næringslivet i et historisk perspektiv når det skal arbeides med innsamling av privatarkiver. I Innlandet vil Anno museum ha bedre oversikt over sin del av det nye fylket enn kulturavdelingen i det nye storfylket på Lillehammer. Det er derfor viktig at lovforslaget åpner for et nært samarbeid med eksisterende kulturarvsinstusjoner i regionene og fylkene.

Det synes å være en uklarhet for lovens virkeområde og den tilsynsplikt Nasjonalarkivet skal utøve overfor private rettssubjekter med offentlig tilskudd. §2 c omfatter virksomheter hvor det offentlige eier mer enn 50% eller har rett til å oppnevne flere enn halvparten av medlemmene i virksomhetens

øverste organ. I §34 foreslås det at Nasjonalarkivet fører tilsyn med virksomheter som mottar offentlig tilskudd til arbeid med private arkiver. Disse to bestemmelsene har to ulike premisser som bryter med hverandre; eierandel og tilskudd.

Museene mottar offentlige midler til bevaring av et bredt spekter av kulturarvsmateriale. Kulturdepartementet pålegger oss å samle, bevare, forske og formidle bygninger, gjenstander, arkiver, foto og immateriell kulturarv. Arkiver er en del av dette, men ikke et felt hvor museet mottar særskilte midler. Størrelsene på de offentlig bidragene kan også være forskjellige. Hvis det årlige driftstilskuddet til museet fra Kulturdepartementet (fra 2020 fra fylkeskommunen) kan betegnes som tilskudd til arkivformål, vil vi omfattes av Nasjonalarkivets tilsynsplikt. Hvis den offentlige eierandelen er under 50%, omfattes vi ikke av lovens virkeområde.

Vi er usikre på om Nasjonalarkivet har rett til å føre tilsyn med private rettssubjekter, som faller utenfor lovens virkeområde selv om de mottar tilskudd til arkivbevaring. Dette kan gjelde museer med liten eller ingen offentlig eierandel eller museer med lavt offentlig driftstilskudd til arkivbevaring. Mange museer er dessuten selvstendige stiftelser som kontrolleres av Stiftelsestilsynet. Vi kan ikke se i drøftelsene til lovutkastet at stiftelsenes status i forhold til offentlighet er drøftet og vurdert, heller ikke i forhold til deres nåværende kontrollregime.

Vennlig hilsen
Anno museum as
Sven Inge Sunde
Adm.dir.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ikke håndskrevet signatur.

Kopi til: Norges museumsforbund